100 dagen JOSEPH BEUYS komt uit Friesland 2018

8 juni - 16 september

De opening was vrijdag 8 juni met de bejubelde documentaire ‘BEUYS’ van Andres Veiel uit 2017.

Op zaterdag 9 juni vertelt Elbrig de Groot dat Beuys tegen haar zei, toen zij curator was in museum Boijmans Van Beuningen, dat zijn voorouders uit Friesland komen en “über die Grenze gehüpft” zijn. Beuys vroeg of Elbrig hem literatuur over de Friese cultuur kon geven. Dat kon zij, want haar Friese vader had het ‘VIIe Great Frysk Kongres in Ljouwert’ georganiseerd in 1958. Hij gaf het tijdschrift ‘It Baeken’ mee om aan Beuys te geven, waarin hij in het Duits kon lezen over de Vrije Friezen in de

Middeleeuwen en de wetgeving die gold in hun ‘Eerste Democratie ter Wereld’ van ±1200 tot 1502.

Zondag 10 juni leest Mathijs Deen uit zijn boek De Wadden, waarin hij meeslepend verwoordt hoe de bewegende Wadden van de ijstijden tot nu cultureel erfgoed zijn dat echt zich niet laat vastleggen. Afwisselend speelt componist Cees Hiep uit zijn 7-delig ‘Waddenwerk’. De klanken zijn gaaf, vullen je oren en hart. Zacht als zijde zet hij door, bijna onhoorbaar, maar daardoor adembenemend. Mathijs Deen vervolgt: “Het begon met wind. Grijze wolken. De laatste ijstijd kwam aan z’n einde. De zee legde zijn eisen op. Er kwamen eilanden van de Doggersbanken naar hier.” Cees Hiep speelt onweer, wind en water, Deen leest het bewonderenswaardige leven van kloosterstichter Frederik van Hallum.

Zaterdag 16 juni begon historicus Johannes van Dijk zijn schat aan kennis over het oude Ferwert te delen. Hij heeft ook beeld en tekst op de historische affiches in onze ruimte samengesteld. Hij sprak over de beroemd geworden Prof. G. Heymans, 1857 aan de Vrijhof geboren, die in Freiburg 2 maal promoveerde en in 1928 het psychologie onderzoek in Nederland introduceerde. We hoorden over meer beroemdheden, Eelstje Folkertma, die vóór de ‘Natio Frisia’ was en De Drie Frieslanden weer wilde verenigen en de Van Sminia-telg, die het lukte met 60.000 gld plotseling de rijkste Fries te zijn.

Zondag 17 juni speelde componist Cees Hiep op de vleugel zijn improvisatie ‘Alles Blau’, die bestond uit elf combinaties en elke combinatie bestond uit drie noten. Daarbij werden pannenlappen, gemaakt door een goede vriend uit Duitsland, intensief gebruikt om de toon zetten voor het werk. Op 19 juni in het Nieuwsblad van Noordoost Friesland staat: “Voor deze creatie had Cees Hiep zich in het blauw gekleed met nadruk op lichtblauw, zijn broek en zijn schoenen. Blauw waren ook de pannenlappen. Hij liet zich leiden door de toon fis, die de Russische componist Aleksandr Skrjabin als lichtblauw hoorde. Naast schrille dissonanten waren er meditatieve klankweefsels en trillers.” Rennie Veenstra

Donderdag 21 juni arriveert de Omnibus für Direkte Demokratie op de Vrijhof met achter het stuur al jaren Werner Küppers, binnen in de gespreksruimte Brigitte Krenkers, initiatiefneemster van de bus in 1987. “Democratie in Beweging,” noemt ze dit. Ze heeft 7 betaalde medewerkers en 30 vrijwilligers, die elkaar elke drie maanden ontmoeten. “Democratie is een erg abstract begrip. Mensen horen bij hun politieke partij en zijn niet klaar voor Directe Democratie. Maar democratie gaat uit van de burger, zij moeten de beslissingen nemen. Wat betekent ‘zelfbestemming door referendum?’ De plant Directe Democratie heeft meer tijd nodig om te groeien dan ik in ’87 dacht. Met ‘Ieder Mens een Kunstenaar’ heeft Joseph Beuys mij wakker geschud.” Brigitte Krenkers wil een Almende samenleving realiseren.

Johannes Stüttgen heeft Brigitte Krenkers in 1987 meteen geholpen met de Directe Democratie bus en doet aan elke rit mee. Zaterdag 23 juni zegt hij: “Democratie en Europa zijn ondeelbaar. De vraag naar zogenaamde identiteit is het eerste vraagstuk van de Directe Democratie. De tweede stelling is nu, dat problemen die op ons afkomen eigenlijk alleen met kunst te maken hebben. Eindelijk komen we in de toekomstige kunst terecht. Eindelijk ontwaakt het kunstbegrip. Kunstwerken stijgen altijd uit boven de tijd. Voor een kunstwerk sta je als een kind. Uit de toekomst komt iets naar je toe. Waar we op af gaan is iets heel moois. De mens komt steeds dichterbij het menszijn. Ieder mens is specialist. We komen met elkaar in een dialoog. Zelfbestuur móét nu komen. Europa ligt in de toekomst. Europa betekent dat we ons in warmte met elkaar verbinden. Democratie kunnen we niet met macht maken. Hoewel die nieuwe taal al in ons is kunnen we hem nog niet spreken. Met macht komen we niet meer verder. Daarmee is partijdictatuur overwonnen. Directe Democratie betekent: ik wil zelf bestemmen. Daarin kunnen we de dieren ook meenemen, ecologie zal economie worden, religie zal verdwijnen en het denken wordt kunst, want aan kunst kun je niet geloven. Kunst beleef je innerlijk. Mensen moeten meer vertrouwen in de aanname krijgen. Daar wordt het kunst. Beuys noemt dat: ‘Ieder mens is een kunstenaar.’ De mensen gaan die kant op. Wat een magnetische kracht, dat is liefde, dat is kunst. In de economie moet het gebeuren, de opheldering van ons geldbegrip, dat is waar het om gaat. Als we democratie in de economie brengen dan is creativiteit het werkelijke kapitaal,” zei Johannes Stüttgen.

Zondag 24 juni wordt Johannes Stüttgen gefilmd door kunstenaar Charlotte van Winden. Haar film over Stüttgen, de Omnibus für Direkte Demokratie, Brigitte Krenkers, Werner Küppers en ons project ‘100 dagen JOSEPH BEUYS komt uit Friesland’ is verfrissend, kijk op: 100dagenjosephbeuys2018.nl

Zondag 24 juni begint componist Cees Hiep met: “Joseph Beuys used the piano as an instrument and as a sculpture. Hij pakte een Bechstein in vilt en zette er een rood kruis op om de Softenon babies te herdenken. Dat werk staat nu in Centre Pompidou in Parijs. Deze compositie ‘Het Klinkende Laten Wachten’ heb ik gemaakt in 2016 om een oud Amsterdams treinstation opnieuw tot leven te wekken.”

Zaterdag 30 juni had de titel Met Joseph Beuys in Japan. In 1984 was Beuys 9 dagen in Tokyo vooral om nog geld bij elkaar te brengen voor zijn ‘7000 Eiken’ project in de Documenta Kassel 1982. Ik had gestimuleerd dat hij zou gaan. Het Seibu Museum in Tokyo bood hem een grote tentoonstelling aan en een enorm bedrag. Nooit heeft hij zo goed gesproken als daar. We keken zaterdag naar foto’s van de reis, daarna las ik voor wat Beuys daar zei: “Waar ik aan werk is een ‘Verruimd Kunstbegrip’ dat betrekking heeft op alle mensen. Het is nodig elk mens te zien als een kunstenaar, omdat hij de drager is van talenten. Alleen op deze voorwaarde wordt de zogenaamde creativiteitswetenschap een wetenschap van mensen en alleen zo zal men de overgeleverde, verouderde systemen uit het verre verleden op een hoger plan in de maatschappelijke ordening kunnen brengen. Ik spreek dus van een zaak die de menselijke arbeid betreft. Wij bevinden ons op weg daarheen en zouden ons in alle liefde steeds opnieuw moeten verplichten de regelgeving voor de menselijke creativiteit op de werkplek zo vorm te geven dat duidelijk wordt dat het kapitaalbegrip, dus het geldbegrip, niet meer klopt, omdat kapitaal niet met geld te maken heeft. Geld is helemaal niet in monetaire definities te vangen, maar enkel en alleen de creativiteit van mensen, hun vindingrijke geest in de arbeid, zou kapitaal genoemd moeten worden. Uit deze objectieve manier van kijken naar de mens zelf komt naar voren, we zullen dat in de naaste toekomst steeds sterker merken, dat uit geen ander gebied van de maatschappelijke krachtvelden, of dat nu het democratische -, het rechtsgebied of het economische gebied is, een vernieuwing in de maatschappij mogelijk is. Er blijft slechts het gebied over dat het best omschreven kan worden als ‘de kunst’. Terwijl wij hier spreken blijkt al dat wij als kunstenaars bij elkaar horen, allemaal. Ik heb het over de geest, de creatieve kern die alle mensen gemeen hebben, wat in hen het meest wezenlijke is, wat hun kapitaal is. Dat is erg belangrijk. Het menselijke noodlot hangt af van de arbeidsverhouding waarin het menselijke bewustzijn werkzaam is. Dat betekent dat het eigenlijke cultuurbegrip in onze tijd tot het economische begrip hoort en niet tot wat er in het cultuurkatern wordt geschreven. Met deze samenhangen heb ik geprobeerd te tonen dat de arbeids-, de geld-, de rechts- en de bewustzijnsverhoudingen tot een heel ander discussieterrein behoren, dat het menselijke gesprek zich liefdevol en energiek ontwikkelen moet, opdat de mens weer het middelpunt van de wereld is en nu als creator naar voren treedt, als goddelijk wezen,” aldus sprak Joseph Beuys in 1984

Marga van Mechelen, docent moderne en hedendaagse kunst aan de Universiteit van Amsterdam en beeldend kunstenaar Albert van der Weide waren uit Arnhem naar Ferwert gekomen om alles over ‘Met Joseph Beuys in Japan’ te horen. Beeldend kunstenaars Machteld van Buren en Susann Hoch uit Leipzig, artist-in-residence in Marrum, waren er ook. In de warme zon stonden we na te praten.

Zaterdag 6 juli is Met Joseph Beuys in Japan weer het onderwerp. Via Skype praat ik met kunstenaar Kanji Wakae. Wij waren alle dagen dat Beuys in Japan samen opnames aan het maken, Kanji met zijn fototoestel, ik met mijn tape recorder. Intussen hebben Kanji en Haruko Wakae in Yokosuka een groot Beuys museum Haus Kasuya geopend. Hij leidt ons rond en verwoordt de indruk die Beuys op hem gemaakt heeft diepzinnig en helder. Weinig mensen hebben Beuys zo goed begrepen als Kanji. Vind het indrukwekkende interview met Kanji Wakae en rondleiding op 100dagenjosephbeuys2018.nl

Zondag 8 juli zegt Cees Hiep over zijn compositie ‘Neun Tage’: “Met dit werk heb ik wel Joseph Beuys in gedachten gehad en Louwrien.” Hij speelt hardlopende klanken die elkaar vrolijk achterna jagen en dan weer rusten in ijle, hoge hier-en-daar aanrakingen met de toetsen, dan weer ontwaken, huppelen en robbedoezen met elkaar en weer vereenvoudigen tot stille, hoge klanken, lange stiltes, regelmaat, ijlheid, ijl, ijl, ijl. Een nieuw hoofdstuk begint. Over bergen en dalen tot een vergezicht dat dan verstilt. Het is een bergwandeling die verfrist, kracht geeft, vervult en rustig maakt. Nu is het mijn beurt om verder op te lezen wat Beuys zei in Japan: “We moeten het zwaartepunt op het denken leggen, opdat het zo snel mogelijk tot een positievere manier van handelen komt dan tegenwoordig het geval is. De wezenlijke kern is het denken. De denkende mens is een scheppend wezen. In dit denken bij mensen van deze tijd ligt alles besloten dat men vroeger in de traditionele godsdienst systemen tegenkwam. De eigentijdse mens heeft die oude religieuze systemen niet meer nodig, want hij kan alle geestelijke inzichten in de samenhang van de wereld, dat wil zeggen, in de waarheid in zichzelf vinden, als hij zich inspant met het denken, dat wil zeggen, als hij zijn denken ook vóélt. De hedendaagse mens kan als het ware uit het niets, slechts op grond van innerlijke kracht, alles aan het licht brengen waarvoor oudere inspiratie culturen nog godsdienst systemen gebruikt hebben. In de geest het kapitaal zien, dat betekent dat geld helemaal niets met kapitaal te maken heeft. Waarmee heeft geld dan iets van doen? Geld is een rechtsdocument. Creativiteit en product zijn echte economische waarden. Dat idee zal pas in de 21ste eeuw tot wasdom komen, in het tijdperk van de ecologische noodzakelijkheid.”

Zaterdag 14 juli trakteert dr Antje von Graevenitz, hoogleraar algemene kunstgeschiedenis aan de universiteiten van Amsterdam en Keulen, ons op haar referaat ‘Boxing Match for Direct Democracy’. Op de laatste dag van de Documenta 5 in 1972 ging Beuys een bokswedstrijd aan met de Kasselse kunststudent Abraham David Christian in het Museum Fredericianum. Tijdens de 100 dagen van de Documenta had Beuys een ‘Kantoor voor de Realisatie van Directe Democratie door Referendum’ als kunstwerk. Hij discussieerde daar met bezoekers van de Documenta. De kunststudent vond dat je zo’n kantoor geen kunstwerk kon noemen. Na 70 dagen discussie zei hij tegen Beuys: “Wij komen er niet uit, laten we een bokswedstrijd doen om te kijken wie wint.” Beuys was enthousiast. Toen het zover was boksten beiden met bloot bovenlijf en bokshandschoenen aan. Beuys bokste bedreven met de 20 jaar jongere tegenstander. Beuys riep: “Democratie is lol hebben.” Na 7 minuten was de lol voorbij en had Beuys gewonnen. Iedereen applaudisseerde. De ‘aktie’ wordt echter zelden genoemd.

Dr Mia Lerm-Hayes, hoogleraar moderne en hedendaagse kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, merkt op: “Na de jaren vijftig ontstond de vraag: Kan ik nog kunst maken?” Antje von Graevenitz antwoordt: “Ik heb Beuys gevraagd in 1978 in Arnhem waarom het woord ‘kunst’ nodig is? Beuys zei: “Ik heb kunst nodig anders blijf je er niet over nadenken.” En Louwrien schrijft het weer op.

Ayla van Kessel vertelt dat ze een film gaat maken over Beuys om 12 mei 2021 in Nijmegen en Kleef te herdenken dat Beuys honderd jaar geleden geboren is, ‘een film op een manier zoals Beuys het zou kunnen doen’. Trudy van Riemsdijk-Zandee haalt de jaren ’70 aan, met Phil Glass en Terry Riley.

Zondag 15 juli speelt Cees Hiep de compositie ‘Spatels’, maar begint met: “Ik heb deze week een foto gevonden van Fluxus, een staande piano, iemand kwam binnen met een zaag, een ander met een witkwast en een ander begon met een hamer de toetsen stuk te slaan. In het boek stond ook een foto van mensen die een vleugel doorzagen tijdens een concert van Philip Corner. Ze hebben er veertien concerten over gedaan om de hele vleugel in stukken te zagen.” ‘Spatels’ heeft negen delen: 1 mooi, 2 subtiel, 3 krachtig, 4 revolutionair, 5 voorzichtig, 6 uitzonderlijk, 7 herkenbaar, 8 uniek, 9 gaaf. Antje von Graevenitz: Zijn het improvisaties? Cees: Het zijn schetsen. Floris Schreve: Er zijn geen noten? Cees: Het is wel uitgeschreven in noten, maar niet op een lijn. Ik heb weleens iets op 1 toon gemaakt.

Zondag begint Antje von Graevenitz haar voordracht over ‘Festum Fluxorum Fluxus’, 2 en 3 februari 1963 in Düsseldorf, waarvan Beuys mede-oprichter was, met: “Muziek speelt een grote rol in Fluxus.

Nam June Paik liet een viool achter zich aan slepen, dat is natuurlijk ook een ‘viool solo’, een viool achter je aan slepen als een hondje. De avond van 2 feb begon ermee dat Beuys alle mensen op het toneel één voor één met een sterke zaklantaarn bescheen. Iedereen was geërgerd. Later pas werd duidelijk dat Beuys met de lichtstraal de verlichte geest van de kunstenaars benadrukte. Toen rolde Ben Patterson wit papier van een grote rol over het publiek en riep: Bevrijd de wereld van dode kunst. George Maciunas, Dick Higgins en Emmett Williams deden mee. Daniel Spoerri en Alison Knowles waren er ook. George Brecht deed zijn drip-music event. Beuys speelde ‘Siberische Symfonie’ op de piano, eerst twee stukken van Erik Satie, dan muziek die hij zelf had gecomponeerd, stond op, legde hoopjes klei op de vleugel die hij met draden verbond aan de dode haas die hij al op een schoolbord had gehangen. Hij sneed het hart uit de haas en legde het als offerande onder het schoolbord. Dit is nog maar het begin, het onderzoek naar het hele Festum Fluxorum was 3/4 jaar werk voor Antje vG.

Zaterdag 21 juli, het onderwerp is de Sociale Sculptuur, gaat Matthew Stone de sociale sculptuur van planten ervaarbaar maken en noemt het Re-connecting Nature. “Ik had die connectie toen ik een kind was. De stad als natuur ontdekken, is de uitdaging. Ik zag de relatie die mijn hond met planten had. Dat was interessant. Ik kwam terecht bij intuïtieve communicatie, je kiest een plant gaat ernaast zitten en volgt hoe de plant in de loop van de tijd verandert. De energie van de plant kun je direct ervaren en overnemen, maar je kunt ook de essentie van de plant in water oplossen in, dan hoef je niet meer naar de plant toe te gaan. De essenties gebruiken en een moment van meditatie inlassen is als een actie. Het bracht mij veel zelfvertrouwen.” Matthew vertelt ook: “Ik was geïnteresseerd in Andy Warhol en zocht op internet de woorden ‘Andy Warhol’ en ‘Spirituality’. Echt de enige naam die opkwam was Louwrien Wijers. Door haar boek ‘Writing as Sculpture’ heb ik mijn connectie met Joseph Beuys nu.”

Zondag 22 juli brengt componist Cees Hiep heel toepasselijk zijn werk ‘Geheime Recepten 1 en 2’ ten gehore, wat past bij essenties van planten maken, zoals Matthew Stone ons dit weekend leert. Cees vertelt: “Als je een compositie gaat schrijven met iets in gedachten, wat speelt er dan innerlijk? Het maakt mij wel vol.” Iemand vraagt: “Wat is Beuys voor je?” Cees: “Afgelopen anderhalf jaar ben ik erg veel met hem bezig geweest. Ik had al veel van hem gezien, boeken over hem gelezen. Ik had ook gehoord dat hij zelf muziek maakte.” Cees gaat spelen, wij luisteren, zoals altijd bijna een uur. Sylvia: “Jouw gebruik van de pedalen is bijzonder.” Cees: “Ik gebruikte ook wel een gummetje, net als John Cage, die priemende ogen voel ik wel in m’n rug.” Achter Cees staat steeds een foto van John Cage, de componist/kunstenaar, voor heel velen de belangrijkste man in de tweede helft van de 20ste eeuw.

Matthew Stone: “Reconnecting to nature. We can do some experiments. I spent time in nature. My teacher said: go out and meet the plants. It was like learning through the senses. I decided to work with elderberry. I really tried to go into experiencing the plant. I studied how to make flower essence. You cut a flower put it in water and leave it for a few hours. To bring it back to Beuys, I think there is intuition. The cycles of rebirth and death speak directly to our inner emotional lives. My plan is to invite you to take this plant essence, we meditate, and speak about the experiences. The body does not distinguish between physical and emotional problems. The way I communicate with plants, rather than thinking, I am an inspiration. A quiet voice speaks. I have gone open minded, I am struck by the poetry of it. I feel nature has an effect on happiness. It is politically valuable to talk to nature. Nature is learning us that we have a relationship with nature. Elderberry triggered a lot of confidence in me."

Zaterdag 28 juli, Johannes Stüttgen: "In 1972 was Beuys 100 dagen in de Kassel Documenta als een aanwezigheid. Ik probeerde dat te begrijpen, je ervaart die aanwezigheid. Ik wilde dat in mijn denken voelen. Dat was een idee van Beuys. Ieder mens een kunstenaar, dat betekent dat ieder mens het zelf doen moet, van top tot teen. Met ego kom je er niet. Steeds meer mensen zien dat ego richting dood gaat. Ieder mens brengt iets mee. Bij kinderen zie je dat. Het 'Intuition' kistje uit 1968, waarvan Beuys met Wolfgang Feelisch er meer dan 10.000 maakte, moest in warenhuizen verkocht worden. 'Als je mijn werk niet begrijpt dan moet je het beschrijven, niet interpreteren, alleen beschrijven,' zei Beuys. 'Bij het beschrijven wordt je duidelijk wat je ziet.' Het 'Intuition' kistje was het eenvoudigste dat je je kunt voorstellen. Een kistje van dennenhout waarin Beuys met potlood het woord 'Intuition' heeft geschreven. Johan Pas vraagt: Past het kistje in de Minimal Art? Johannes Stüttgen: Het wilde geen kunstwerk zijn. Daarbij komt dat het kistje zelfloos was. Wat is in mensen zelfloos? Het denken. Als ik goed bezig ben dan denk ik niet aan mezelf, ik denk dan alleen aan wat ik maak, niet aan m'n ego. Wiskunde is een discipline van zelfloosheid. De econoom Adam Smith heeft gezegd dat kunst niet nuttig is, maar dat kunst het hart voedt. De economie moet tot kunst gemaakt worden. Op dat punt zijn we gekomen. Het warmtebegrip komt in het spel. Democratie is nu zelfbestemming geworden."

Zondag 29 juli, Cees Hiep, naast de roos voor Directe Democratie, speelt opnieuw zijn compositie ‘Spatels’ en zegt: “Spatels en Beuys passen bij elkaar. Beuys en handwerk. De negen spatels komen uit de bakkerij van mijn grootouders in Amsterdam. Spatels staan voor mij voor subtiliteit en sturing.”

Zondag vervolgt Johannes Stüttgen: “Als wij het gevoel niet in ons denken brengen dan wordt denken gif. Beuys waarschuwt: Zonder de roos doen we het niet, want dan kunnen we niet meer denken. We moeten naar een heel andere economie. Zijn laatste tien jaren heeft Beuys het altijd over economie gehad. Dat thema is onbegrensd. Ieder mens is een specialist. De mensheid is een onderneming, omdat ieder mens een specialist is. Dat geeft vrijheid. Het vrijheidsbegrip is niet het doel, maar is het uitgangspunt. Als ik het over vrijheid heb, spreek ik over een voortdurende verbinding. Wij zijn hier allemaal samen. In vrijheid is al intuïtie in het spel. Beuys zei: Wie de dood niet kent, weet niet wat denken is. De dood maakt je wakker. Beuys is als kunstenaar naar die manier van denken gekomen. Als je de dood als einde ziet, kun je niet denken. Het rationele is altijd met het denken geassocieerd, intuïtie is het grotere begrip dat belangrijker is. Kunstbeleving is precies dit, niet begrijpen, maar het komt binnen. Kunstbegrip geldt voor alle menselijke arbeid. Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap zijn de karakterisering van het maatschappelijke denken; kunst, wetenschap, spiritualiteit, elk ik móét vrij zijn.

Zondag 29 juli, Willem Gielingh, vice-voorzitter Vereniging Basisinkomen, Brigitta Scheepsma en Jan Atze Nicolai, beiden Werkgroep Basisinkomen Fryslan, luisteren naar Johannes Stüttgen: Ieder mens een kunstenaar, gelijkheid. Onze economie tast de natuur aan. Talenten + creativiteit worden werk dat producten oplevert. Geld is niet het kapitaal. We moeten het begrip geld op een ander niveau zetten, geld is een rechtsdocument. Geld is een wettelijk recht. Daarom is een basisinkomen rechtvaardig.

Zaterdag 11 augustus, Jos Verhulst, publicist alternatieve economie, zegt: “Basisinkomen en Directe Democratie moet je zien als een processie van Echternach, drie stappen naar voren en twee terug. De eigenlijke economische grond van het basisinkomen is te vinden in de mens. Wat is bijzonder aan ons? We staan op onze benen en onze handen zijn vrij. Je kunt met de handen veel kracht maken of precisie kan ook. Met het basisinkomen heeft te maken hoe mens en samenleving zijn. Waarheid wordt in vrijheid geboren. Mensen die elkaar spreken weten dat ze in vrijheid en waarheid behoren te spreken. Je kunt niet liegen. Het gesprek heeft politiek een groot belang omdat het met democratie samenhangt. In het hart van een echte democratie staat een rechts-vormend gesprek. Een situatie waarin geen vrije stem mogelijk is, is geen democratie. Ik ben helemaal niet gelukkig met het woord ‘mensenrechten’. Mensenrechten horen natuurlijke rechten te zijn. Nu komen we in de richting van het basisinkomen. Fundamenteel is de ander het recht op land toe te staan, dat is een principiële toegang tot leven. Landrente zou de vorm moeten aannemen van het basisinkomen.” Peter van Lier: Waar komt ‘landrente’ vandaan? Jos Verhulst: “Ik weet het niet, maar het is een al zeer oud idee.”

Jos Verhulst vervolgt: “Over het basisinkomen wordt nooit gesproken als de implementatie van een natuurlijk recht. Mensen kunnen geen object in de economische cyclus zijn en ook niet in de cyclus van het recht. Een menswaardige samenleving moet mensen accepteren die erbij komen. Dat is sacramenteel. De sacramentele sfeer is ten opzichte van economie en democratie de basis. Waar kan het basisinkomen een basis aan geven? Hoe ontstaat geld? Het concept ‘landrente’ wil ik boven water krijgen. Het oerbeeld is een eiland met tien mensen. Ze verdelen het land. Ze hebben gelijke toegang tot het productieve vermogen van het eiland. De zuivere winst die overblijft is de ‘landrente’. Ons land staat vol met productiemiddelen. Wij kunnen dat zuivere deel niet meer berekenen, maar dat is het basisinkomen. Uit de rechtsgemeenschap komt het basisinkomen voort. Ons basisinkomen is weggestolen. Het is een gigantische oplichterij. De ‘landrente’ wordt ons ontnomen, het recht op arbeid wordt ontnomen, een abominabele situatie. Mensen hebben van nature een zorg voor het land en op die basis is het basisinkomen een recht. Wij maken aanspraak op ons stuk land, dat verklaart ons recht op een basisinkomen. Mijn persoonlijke overtuiging is dat het basisinkomen moet komen.”

Zondag 12 augustus, Ivanka Annot, kunstenaar in Groningen: “Laten we eens een restaurant maken waar je gratis kunt eten, dus een plek waar geld er niet toe doet. We hebben het plan uitgeschreven en naar de gemeente gestuurd en die stuurde het meteen terug. Toen hielp iemand ons en binnen vijf weken hadden we zestig mensen en eten, dat we haalden bij winkels, zestig maaltijden. Nu hebben we in Groningen drie ‘free café’s’. De gemeente heeft ons een team gegeven om te kijken hoe we verder konden gaan. We hebben een stichting zonder geld en zonder eigendommen. We hebben ‘de commons’ opnieuw gerealiseerd. Dit komt dichtbij landrente, we doen het als een Directe Democratie. We hebben een ‘consent model’, iedereen is het eens. We hebben een mix tussen een sociocratie en een democratie. We produceren kennis door open deelname. We zetten niet in op één talent. Het valt op dat iedereen tot creëren in staat is. Het ligt heel dichtbij een maatschappij met een basisinkomen.”

Een gesprek ontstaat. Jos Verhulst: Het stuk grond onder je voeten is van jou, dat is een natuurlijke manier van bezit, die al eeuwen bestaat. Brigitta Scheepsma: Hoe krijg je dat terug? Ivanka Annot: Je gaat een nieuwe economie vormen. Je moet 'ont-kapitaliseren'. Jos V: Waar zijn we naartoe aan het bewegen, met name als het over grond gaat? De Amish leven zonder geld. Wij willen onze grond inbrengen in een bezit-systeem. Hetzelfde geldt voor onderwijs. Ik denk dat er manieren zijn om kinderen op te voeden die veel menselijker zijn. Brigitta S: Wij proberen het basisinkomen in kleine groepen in te voeren. Experimenten komen gewoon niet door, dat houdt Den Haag tegen. Ivanka A: We moeten een maatschappij-brede beoefening inzetten. Brigitta S: Jan Atze zit in het bestuur van de Vereniging Basisinkomen Nederland en ik zet me in voor het basisinkomen. Mensen hebben recht op bestaan, dat alleen al maakt dat mensen kunnen gaan nadenken over basisinkomen en over arbeid. Jan Atze Nicolai: Een groot deel van de mensen is nog slaaf. Door het basisinkomen kun je vrij mens worden. Ik zet me in voor mensen om vrij te worden, daarom zit ik in de politiek en ben ik vóór basis-inkomen. Het is voor een Directe Democratie. Iemand zegt: Als je bij de gemeente komt met een idee dan word je van het kastje naar de muur gestuurd. Waarom is alles zo moeilijk? Jan Atze N: Omdat de meerderheid van het bestuur bepaalt. We hebben geen democratie. Brigitta S: We wilden een pilot om een nieuwe vorm van solidariteit te zoeken. Jan Atze N: Hoe werkt het? We hadden 1000 hand-tekeningen en dat werd een motie in de gemeenteraad. Maar het is niet voor elkaar gekomen. Ivanka A: Elk initiatief draagt bij om 'out off the box' te kunnen kijken. Jan Atze N: Je kunt het basisinkomen gebruiken om een ommekeer in het geldsysteem te krijgen. Jos V: Je moet preciezer zijn: het basis-inkomen is een nul-operatie. Je moet spreken over de landrente, de inktvis. Ik woon in Antwerpen in een rijtjeshuis. Je gaat rente betalen aan de bank. De inktvis slurpt onze hypotheek op. Ons huis is al drie keer afbetaald. Die inktvis slurpt al tachtig jaar geld naar boven, nu drie maal de waarde. Die inktvis moet ontmaskerd worden. Je moet over de landrente spreken. Geen van de bewoners heeft voordeel van de inktvis. Er zijn veel nog meer inktvissen en die slurpen ook de landrente op. Jan Atze N: Het basisinkomen wordt ons ontstolen. Dat is zeker. Jos V: Het móét gezegd worden. Ivanka A: Er voor elkaar zijn, dat levert een de-centraal effect op en neemt tenslotte het 'government' over.

Zaterdag 18 augustus, Shelley Sacks, University of the Trees, UOT, LAB for New Knowledge and an Eco-Social Future. "First my journey with Joseph Beuys. How can we really see, really hear and really understand what goes on in the world? Beuys not only listened carefully, he was listening to truly understand what is this really about? We have to make things in ourselves, we decide what is going on. Thinking, imagination and freedom. I come from South-Africa where Nelson Mandela became really free while he was in prison. Beuys was my teacher. We were in very good soul contact. Beuys, very beautiful, was listening into you. He was entering into us. His idea was that you can really make invisible art. You allow and shape understanding. I thought I could give you a direct experience. Beuys was very humble. Beuys said, everybody is an artist. What is central for Beuys is our imagination. The key strategy for Beuys was: we have to explore the subject together, explore the big question together like Beuys and the Dalai Lama could have a similar view. How can we become perceptive people? We cannot do that alone because it is a 'we-sculpture'. In a Social Sculpture everybody is taking part."

Shelley Sachs proceeds: "The planet is the landing strip for the soul. We are all migrants looking for something. If we pick up the question, we can make the change. Beuys said: We are the changers. Our questions are our gifts. How to work with questions, that is the Social Sculpture. Beuys was really listening to the questions. We have to develop a responsibility. Beuys made a work for Richtkräfte, the direction of forces. Artists live in this dynamic relationship with direction. How do we let the future emerge? We need the Permanent Conference. It is important that ideas stay alive. We need physical platforms in villages to practice permanent dialogues, to practice thinking together to build the future."

Abdalla Daif is a change-maker in Egypt, says Shelley Sacks. We’re both born in Africa, Abdalla adds.

Zondag 19 augustus speelt Cees Hiep zijn verrukkelijke compositie ‘Alles Blau’ voor de tweede keer.

Zaterdag 25 augustus, Skype interview met Anny de Decker, kunsthistorica, die in 1966 met Bernd Lohaus, kunstenaar en student van Beuys aan de academie in Düsseldorf, de beroemde Wide White Space Gallery in Antwerpen begon. “Beuys probeerde politiek naar het gewone leven te brengen, een zeer utopisch streven. In die zin was het een geweldige periode met veel echt nieuwe ideeën. Midden jaren zeventig werd de nadruk op schilderkunst groter. Dat was voor ons een reden om in 1976 met de Wide White Space Gallery te stoppen.” Met Bernd bezocht je Beuys voor het eerst in 1965 in zijn atelier Drakeplatz 4 in Düsseldorf? “Ik was heel erg onder de indruk, hij had zo’n mager gezicht, zo’n dunne huid en die ogen waren heel expressief. Je schrikt, hij had bijna een doodshoofd. De Fluxus festivals daar was ik niet bij. Bernd was er wel. Het was iets heel anders. Het Dadaïsme was totaal vergeten. In Antwerpen waren toen al happenings met Panamarenko. Het was in feite makkelijk om de Wide White Space Gallery te openen. Je had het Stedelijk Museum en het Van Abbe Museum in Eindhoven, waar deze kunstenaars terecht konden, maar in België waren de musea zo reactionair. Wij begonnen met Panamarenko en Bernd, daarna Broodthaers. Die kunstenaars waren heel blij.” Op 9 feb 1968 deed Beuys bij jullie Eurasienstab? “Een ‘Aktion’ van Henning Christiansen en Beuys samen. Henning was componist en maakte de muziek.” In september 1968 was Wide White Space op Prospect’68 van Hans Strelow en Konrad Fischer. Jullie hadden de in vilt verpakte concertvleugel. “In ’66 had Beuys in de academie in Düsseldorf voor een Fluxus event de vleugel daar verpakt in vilt. Maar die vleugel moest weer gebruikt worden, dus hij heeft dat vilt er af gehaald en opgehangen aan de muur als een kunstwerk. Voor ons wilde hij voor Prospect’68 dat werk opnieuw maken, dus we moesten een piano zoeken. Bernd heeft een prachtige oude vleugel gevonden die uit een concertzaal kwam en die heeft Beuys goed ingepakt, de zijkanten ook. Die vleugel is gebleven en is later naar het Pompidou in Parijs gegaan. Dat was een mooi werk en dat was toen ook heel controversieel. Er was toen een medicament dat zwangere vrouwen kregen, die dan kinderen kregen waarvan de armen en de benen helemaal vervormd waren. Softenon, ja. En toen heeft Beuys gezegd tijdens die Aktion: ‘Het Softenon kind is de grootste componist’ om die kinderen maatschappelijk niet uit te sluiten. Dat heeft heel veel te maken met liefde, ook door het rode kruis dat Beuys op het grijze vilt had gemaakt. Het publiek reageerde vreselijk dat heb ik nooit zó meegemaakt, de mensen waren kwaad op Beuys.”

Zaterdag 1 september, Babeth van Loo, Filmart, studeerde bij Beuys in Düsseldorf: “Ik kwam uit een Bauhaus traditie, maar bij hem was het ‘akties’. Hij noemde het Aktionen inplaats van Happenings. Hij zag het Permanente Gesprek als onderdeel van zijn kunst. Bij Beuys was de motivatie belangrijk. Je werkelijke potentieel ontwikkelen, zei Beuys, dat is het Verruimde Kunstbegrip. Zoek voor jezelf uit, wat is mijn creatieve impuls en wat kan ik ermee doen in de maatschappij? Toen hij opgehouden was, ging ik naar New York in 1974 om film te studeren en daar ontmoette ik hem weer met Coyote. In ’76 vroeg ik een film met hem en over hem te mogen maken. Mijn film De Onzichtbare Sculptuur is in Rotterdam gemaakt, in 1980.” We kijken: Unsere Ökonomie grift in der Kunst hinein, zegt Beuys. Das Geld muss übertragen werden in ein Rechtssystem. Das ganze Politische System müsste übersetzt werden in ein Rechtssystem. Es ist eine Arbeit als eine unsichtbare Skulptur. Alle Materialien die wir brauchen sind wirklich unsichtbar und man kann es nach dem Tod und vor die Geburt schon machen.

Zondag 2 september konden bezoekers aan de vleugel plaatsnemen. Maar eerst bracht Cees Hiep een ode aan John Cage. Hij leest voor van het Cage tableau dat steeds achter hem staat: Kunst geeft een ervaring van onzekerheid… Dan laat hij de Cage-film spelen van 15 min die in 1989 gemaakt is voor ‘Art meets Science and Spirituality in a changing Economy’, ook een initiatief van mij, Louwrien.

Cees Hiep: “Op initiatief van John Cage is in 1963 de compositie ‘Vexations’ van Erik Satie 840 keer na elkaar gespeeld door een aantal pianisten, dat duurde 18 uur en 20 minuten. Sommigen speelden hard, anderen speelden zacht. Pianisten die niet speelden sliepen, lazen en aten in de kleedkamers. Dit is ’t bruggetje naar gastpianist Geerthe van der Veer. Zij introduceert zichzelf met: “Leuk dat ik hier ‘Le Fils des étoiles’ van Erik Satie mag spelen. Het zijn drie Preludes, de roeping, de inwijding en de betovering.” Deze Preludes uit 1891 worden gezien als de meest radicale compositie van Erik Satie.

Het was bijzonder Geerthe van der Veer deze Satie compositie te horen spelen, onvergetelijk en echt genieten. Erna waren we terug bij de Beuys films van Babeth van Loo. Zij zegt: “Het politieke inzicht van Beuys is: ‘naar welke waarden richt je je leven in?’ Je onbestemde energie, hoe zet je die om in vorm? Hij was altijd met mensen in gesprek. Hoe begrijpen we elkaar? Dat is de basis van Verruimd Kunstbegrip. We hebben allemaal een creatieve impuls. Door je creativiteit bouw je de maatschappij. Ik wilde die film maken met hem, toen kwam ik in 1980 als Hippie meisje uit Nederland naar Venetië waar Beuys zijn werk 'Das Kapital' aan het inrichten was. Het is de enige film waarin hij niet spreekt."

Babeth van Loo vervolgt: Alle sociale kunst die je tegenwoordig ziet, bouwt verder op Beuys. Door les geven heb ik veel van Beuys kunnen doorgeven, het is mijn eerbetoon aan Beuys. Cees Hiep vraagt: Die piano bij Beuys, waar komt het vandaan dat hij de piano gebruikt? Babeth: Muziek heeft hem heel erg geïnspireerd. Ik denk dat het komt door het Fluxus event met het stil maken van de piano. Cees: De piano is misschien ook een burgerlijkheid? Babeth: De bijl die hij naast de vleugel zet is niet een gevecht met burgerlijkheid. Duco: Ziet hij geld als iets dat ingezet kan worden in de Sociale Sculptuur. Babeth: Geld is de bloedsomloop. Het wordt gepompt door het lichaam. Geld moet stromen door de hele maatschappij en moet door iedereen gaan. Iemand vraagt: Kun je meer zeggen over de haas en de zon? Babeth: De haas was ook het begrip van reïncarnatie en het vrijheidsbegrip. In 1982 heeft hij de Tsarenkroon omgesmolten tot een haas en een zon, het Wärme begrip. Hij was bezig met kunst als een 'healing' voor de wereld. Duco: Wat ik zo bijzonder vind is dat hij zegt, 'in deze tijd ga je mijn boodschap begrijpen'. Babeth: Dat kijken naar de toekomst, dat appelleerde. Duco: Hij ziet dat het gaat vastlopen. Babeth: Beuys is een soort Christusfiguur. Daar probeerde hij door Eurazië uit te komen, de lange paal van aarde naar hemel en een half kruis dat wijst naar het Oosten. Duco: Ik ben door Beuys geraakt. Leuk, hij wijst naar deze tijd. Om iedereen als kunstenaar te zien dat vind ik fijn.

Babeth van Loo is in actief gesprek met iedereen die bij ‘100DagenBeuys’ was op 2 september 2018

Zaterdag 8 september verhuist ‘100DagenBeuys’ voor één dag naar Beetsterzwaag naar Kunstruimte Wagemans, sponsor van de rode posters. Op uitnodiging van ‘Almende - de Tweede Triennale van Beetsterzwaag - gaat het over ‘Wat Boeide Beuys in het Oude Friesland’. Almende, een begrip uit de Middeleeuwen, betekent het gemeenschappelijke aandeel in de weiden, bossen en viswateren voor een gemeenschap van mensen. Joseph Beuys, die oorspronkelijk uit Friesland komt, wilde terug naar de oude Friese maatschappij, waar het recht een sterke basis voor het leven was. Het volksrecht en het rechtsbewustzijn bepaalde het Friese leven. Beuys zei tegen mij: Louwrien, we moeten af van het Romeinse recht dat ons leven nog steeds beheerst, we moeten het Friese recht, het Keltische recht in ere herstellen. ‘Kort na 800 wordt in de Lex Frisionum al bescherming geboden aan harpspelers, goudsmeden en wevers, wat getuigt van een hoog cultuurbesef’, staat in It Baeken, tijdschrift van de Fryske Akademy met verslagen van de bijeenkomst van de Drie Frieslanden in Leeuwarden in 1958.

Fred Wagemans heeft de ruimte waar we zitten ingericht met kunst van mensen die ik goed ken, of kende.Hij wijst op de handgeschreven achterkant van de poster waar ook staat: ‘The name Boie is a first name in Friesland. A son of Boie adds an ’s and says ‘I am Boie’s’, zoals Beuys mij vertelde. Het Friese Recht legt de rechten en plichten van de enkeling tegenover de gemeenschap vast om de zekerheid en vrijheid te ondersteunen. Waar Friezen als volksverhuizers heen trokken daar naartoe brachten ze hun eigen recht mee. Zo bleven ze vrije boeren met recht op zelfbestuur en een eigen administratie. De Friezen bestuurden zichzelf en hadden geen feodale uitgangspunten. Nu nog is het Upstalboom Verdrag van 1323 het heroïsche symbool van de democratisch geregeerde boeren-republiek in een tijd dat andere Europese landen zich voor dynastieke belangen moesten opofferen. De verstandigste rechtsadviseurs van de Drie Frieslanden kwamen elk jaar op dinsdag na Pinksteren in Aurich bij elkaar om hun rechtsbepalingen opnieuw te toetsen. Men sprak niet over het verleden, maar bespraken de toekomst samen. In 1498 stond Friesland plotseling onder het bewind van de

De wetten van de ‘vrijmannen’ gaan terug tot 2000 v Chr en lijken sterk op Hindoe wetgeving. Er werd geen lijfstraf of doodstraf toegepast. De meeste misdrijven loste men op met een boete aan de slachtoffers of familieleden. Als de dader stierf werd de boete kwijtgescholden. Elk lid van een clan is zich bewust dat criminaliteit bestreden moet worden. Dieren zijn ook in het rechtsstelsel opgenomen. Het is verboden dieren grof te behandelen, te forceren of uit te putten. De vrouwen hebben meer vrijheid, bescherming, rechten en bezit dan nu. Vrouwen bekleden hoge functies. Er was geen politie, alleen sociale controle. Het land was eigendom van de clan en alle clanleden kregen het deel waar ze recht op hadden. Als iemand zonder erfgenaam overleed werd het land opgedeeld onder leden van de clan. De wet vermeldt zeven graansoorten, tarwe, rogge, boekweit, gerst, haver, gierst en winter-graan siligo. Erwten en bonen werden ook verbouwd. Brood werd tussen de maaltijden door gegeten en werd aangeboden als er bezoek kwam. Wilde groenten, zoals uien, prei, witte kool, selderij, boerenkool, pastinaak, knoflook en brandnetels werden gegeten en als ze op gemeenschappelijke grond groeiden was het iedereen toegestaan er gebruik van te maken. Appels, aardbeien, pruimen, bosbessen en sleedoorn werden gegeten. Er stonden hoge straffen op het vernielen van fruitbomen.

Zondag 9 september begint Cees Hiep met de onverwachte komst van twee musici mee te delen, de één speelt drum, de ander saxofoon en dwarsfluit, met zijn vleugel erbij een nieuwe beleving. Cees heeft de laatste rede van Joseph Beuys, ‘Mein Dank an Lehmbruck’ op zijn programma gezet. Op 12 januari 1986, elf dagen voor zijn dood, ontvangt Beuys de Wilhelm Lehmbruck-prijs van Duisburg en dankt met de ontboezeming dat Lehmbruck zijn eigenlijke leraar is. De muziek speelt ervoor en erna.

“Hoe kon een dode mij laten besluiten me in sculptuur te verdiepen,” begint Beuys. “Ik zat al middenin een studie natuurwetenschap, zag een boekje tussen allerlei schriftjes liggen, sloeg het open en zag een sculptuur van Lehmbruck. Onmiddellijk kwam in mij het idee op: ‘met sculptuur kun je iets doen’. ‘Alles is sculptuur’, riep de afbeelding mij toe. In zijn beeld zag ik op dat moment een fakkel, een vlam en ik hoorde: ‘Schütze die Flamme’. Die ervaring heeft ertoe geleid dat ik sculpturen ging maken. Ik heb me afgevraagd of een andere beeldhouwer, Hans Arp of Picasso, mij ook zo geroerd zou hebben, of Giacometti? Lehmbruck overtreft Rodin, omdat hij iets innerlijks overdraagt. Op grond van hem heb ik het verder reiken van de vlam, de nieuwe Sociale Sculptuur, gevonden. Hij gaf ons die vlam door.”
Hoor en zie de laatste speech van Beuys op www.100dagenjosephbeuys2018.nl (YouTube Channel)

Na de film speelde Cees Hiep de filmmuziek verder, heel erg mooi. Daarna bracht het kersverse trio zo'n verrassend muzikaal hoogstandje dat de stemming vrolijker werd dan ooit. Toen kwam nogmaals het onderwerp 'Wat boeide Beuys in het Oude Friesland' en liet ik deze kopie van It Baeken zien. "Als Friezen over cultuur spreken dan worden vooral de verhoudingen van mensen tot elkaar, in het eigen huis, in de familie, de gemeente, de staat en in verenigingen bedoeld," schrijft dr Ernst Obsen George in It Baeken van voorjaar 1959. Hoe enorm komt dat al overeen met de Sociale Sculptuur van Beuys.

Na elke voordracht begint als vanzelf het Permanente Gesprek, iedereen praat mee over welk soort maatschappij ons voor ogen staat. Wat is onze toekomst, waar willen we naartoe? Wat de Friezen geleefd hebben tot 1504 noemen we de 'Eerste Democratie' en die was mooier dan wat er nu is. Hoe brengen we die aanpak terug? Creativiteit is ons werkelijke kapitaal, dus praten met elkaar is cruciaal.

De laatste week van ‘100DagenBeuys’ gaat over voeding. Beuys kookte thuis en hij kookte voor je als je bij hem was. Als ik hem belde voor een interview, zei hij altijd: Kom morgenochtend om 10 uur. Met het middaguur stond hij op en ging naar de keuken om te koken. Gierst, gebakken bloedworst en uien herinner ik me. In Arnhem in 1978 heb ik voor hem gekookt, ook granen, groenten, bonen als hij. In bloedworst zit boekweitmeel met bloed, daarvoor hoef je een dier niet te doden. Babeth van Loo zei hier dat Beuys in Kassel drie weken voor een hele groep iedere dag soep kookte en net als allemaal sliep in de Orangerie. Kunst en eten hebben alles met elkaar te maken. Goed eten geeft goede kunst.

Zondag 16 september, de laatste dag, haalt Cees Hiep voor het laatst de hoes van de vleugel, speelt toepasselijk bij eten zijn compositie ‘Oven’ uit 2005. Mooie klanken volgen elkaar in een rustig tempo. Na twintig minuten zijn twee stukken gespeeld. Het applaus houdt aan. Cees: “Het was een hele reis al die zondagen. Vandaag was het moeilijkst omdat het de laatste dag is,” en legt de hoes weer terug.

Fred Landsman, vriend van Cees Hiep en schilder, introduceert zich met: “De vorige keer dat ik hier was las Louwrien een tekst voor van wat Joseph Beuys in Japan had gezegd. Het greep me aan en ik dacht: hier moet ik op reageren. Ik heb het één en ander opgeschreven en lees voor op haar verzoek.

Huiveringwekkend geluksgevoel, levensnoodzakelijker blijk ik gebonden aan waarvan ik mij geen beeld kan vormen dan aan de beelden die ik vorm.
In verwondering niet levend als iets of iemand komen beelden in mij tot leven en door mij tot uiting.
Niet werkend om iets tot stand te brengen / Niet kijkend om iets te zien waarnaar ik kijk is geen beeld.
Niet wetend wat ik zie vervorm ik tot beelden. Deze beelden zijn niet van wezenlijke betekenis.
Ook zonder de beelden die wij ons vormen is er wat wij noemen leven.
Niet strevend naar mijzelf. Zowel, ik, als, zelf, zijn denkbeelden.
De voorlezing gaat verder, het applaus duurt lang, het gesprek, Fred met iedereen, duurt nog langer.
Ga naar www.100dagenjosephbeuys2018.nl om de tekst van Fred Landsman helemaal te horen.

Egon Hanfstingl: Eten is iets dat je dagelijks doet. We ademen iedere dag, we drinken iedere dag, we eten iedere dag. Dat zijn dingen die je een mogelijkheid bieden om iets te verbeteren in je leven. Je kunt zintuigen technisch namaken, maar je mentale bewustzijn kun je niet technisch namaken. Het mentale bewustzijn ontwikkel je door je geest te trainen, je mediteert, je doet éénpuntige concentratie, je werkt aan je compassie, je vrijgevigheid. Twee dingen helpen je daarbij, voeding en ademhaling. Ze zeggen ook dat je leeftijd wordt bepaald door hoe snel je ademt. Door ademhaling kun je ook je denken beïnvloeden. Dat kun je ook doen met voeding. De beste voeding is wat de minste emotie heeft. Een koe is heel emotioneel. Groenten hebben minder emotie. Hoe minder emotie je eet hoe beter. Dat is de theorie achter waarom je geen vlees eet. Zo iemand als Joseph Beuys is op zich een soort Saint. Iemand die niet voortdurend met zijn eigen beelden aan de gang is. Wat de Dalai Lama ook heeft. Dat zijn mensen die hebben geen vooroordeel. Iedereen meteen erbij betrekken. Dat had Beuys ook. Een liefdevolle houding zonder bijbedoeling. Meer mensen hebben dat, niet Beuys alleen.

Met een bepaald dieet kun je je echte ik ondersteunen. Alles op deze tafel is vers en biologisch. Maar uien, dat eten Brahmanen en heiligen in India niet, want die zijn tamasic. In de Indiase geneeskunde heb je Sattva, rustig en subtiel; Rajas, beweeglijk en Tamas passief. Als je depressief bent, kun je wel wat sattva gebruiken en dan ben je weer blij. Dat zijn ondersteunende dingen voor je bewustzijn. Je echte bewustzijn, dat verder gaat naar daar waar alles uit voort komt, dat is je echte ik. Daar werkt je directe perceptie, als je iets direct ziet zonder eerst beelden te vormen. Je natuurlijke staat is rustig. Hoe kun je voeding inzetten voor je innerlijke ontwikkeling? Je kunt door voeding loskomen van je lichaam. Iemand vraagt: Aan welke voeding moet je dan denken? Egon: Aan alles dat geen gifstoffen achterlaat. De adrenaline van de angst van een dier dat gedood wordt komt in je lichaam. Wij hebben een subtieler bewustzijn nodig. Wat Beuys zei, met de Sociale Sculptuur, dat is niet iets dat je zo kunt bedenken, dat komt met een bepaalde leefstijl. Wapke, een meisje dat naar Beetsterzwaag kwam, vertelde dat ze Beuys ergens zag. Ze liep er naartoe en wat was hij aan het doen? Hij zat aardappels te schillen met mensen om iets te eten te maken. En om dát te memoreren, gaan wij nu ook koken.

Wat koken we? We kunnen rijst porridge maken, pakora's, groenten in een beslag van kikkererwten-bloem gefriteerd. Koken is een alchemistisch proces, want je transformeert de voeding voor menselijk gebruik. Onze beschaving bestaat op basis van onze voeding. Als je goede immuunkracht wilt krijgen eet dan groene groenten, wel koken, blancheren of roerbakken. Alles heeft een medicinaal effect. Rettich is goed voor de afbraak van vetten, goed voor je pancreas. Uien hebben een warm makend effect, licht bakken, goed voor de darmen. Selderij is een natuurlijke smaakversterker met heel veel mineralen. Bieten, vooral het bietenloof is waardevol, koken of roerbakken. Biologische wortels en het wortelloof is enorm waardevol, veel vitamine A dat tevoorschijn komt door roomboter. Geklaarde boter kun je tot 200 graden verhitten. Bruine rijst, roosteren en dan koken. Muesli ook licht roosteren of een nacht van tevoren weken. Altijd dertig keer kauwen zegt het Merckleerboek van de medicijnenstudent anders krijg je rottingsverschijnselen. We maken er nog een soep bij met rettich, selderij en zeewier, wakame, goed voor je longen, tamari en gembersap. Dan hebben we pannen nodig en snijplanken.

Het ‘100DagenBeuys’ evenement had niet leuker kunnen eindigen dan om de tafel met een plateau warme, verse smakelijkheden, de pakora’s vooral, en de heerlijke wakame-rettich bouillon. Om die tafel alle vrienden die vele malen gekomen zijn uit Holwerd, Leeuwarden en Marrum en Arne Hendriks onverwacht aan komen rijden uit Amsterdam en mensen die buiten aten en niet op de foto te zien zijn.

Einde ‘100 dagen JOSEPH BEUYS komt uit Friesland’ tijdens Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018